

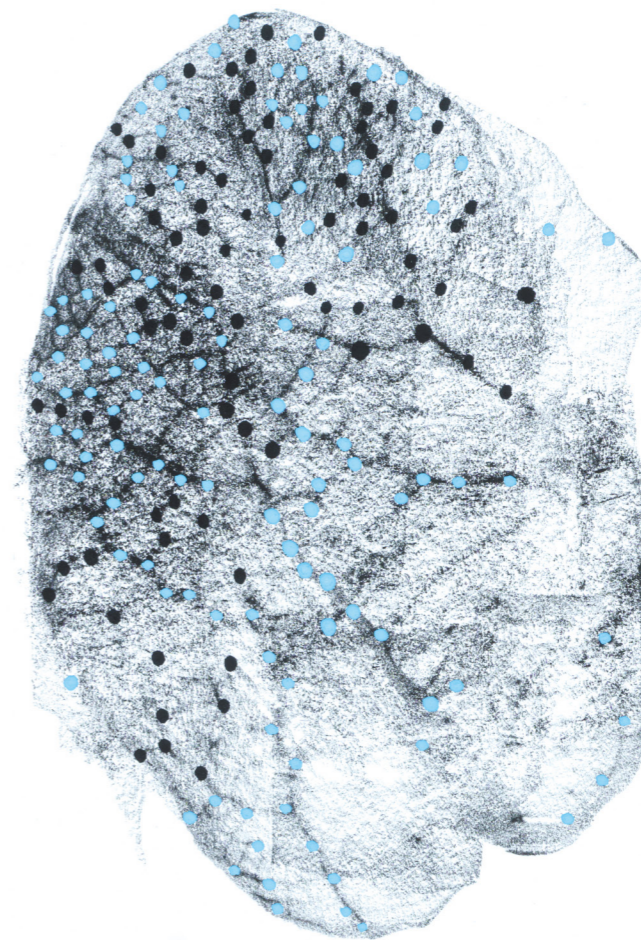

#36

MĀXLAS ŽURNĀLS

#1 MĀRIS SUBAČS
#2 KRISTA DZUDZILO
#3 LAURA FELDBERGA
#4 HODER
#5 ZĪMĒJUMS ZĪME ŽESTS
#6 ROMĀNS KOROVINS
#7 KIWIE
#8 ROBERTS RŪRĀNS
#9 IELU MĀKSLA
#10 DIRTY ROMANTICS
#11 ZERO
#12 REINIS LIEPA
#13 FLŪIDI
#14 MARGRIETA GRIESTIŅA
#15 KASPARS GROŠEVS
#16 RADOŠĀ BIROKRĀTIJA
#17 ANDRIS GRINBERGS //
KASPARS ZBOROVSKIS

#18 GRĀFIENES
#19 VIKĀ EKSTA
#20 KUSTĪBA
#21 LUĪZE RUKŠĀNE
#22 SABĪNE VERNERE
#23 PAULIS LIEPA
#24 IVARS DRULLE
#25 JŪLIJA SINKA
#26 REBEKA LUKOŠUS
#27 DARJA MEĻNIKOVA
#28 IN BLOOM
#29 FJODORS PODGORNĪJS
#30 ANNA EGLE
#31 UĢIS ALBIŅŠ
#32 MIKELIS MŪRNIĒKS
#33 JAUNĀ MATERIALITĀTE
#34 INGRĪDA PIČUKĀNE
#35 SIMONA ORINSKA
#36 EVA VĒVERE

CENA: 10 EUR

SIEVIETES, AUGI UN MONSTRI

Jana Kukaine, RSU docente un vadošā pētniece

Mākslinieci Evu Vēveri satiku 2015. gadā, kad strādāju pie grāmatas “Dailās mātes. Sieviete, ķermenis, subjektivitāte” manuskripta. Toreiz meklēju laikmetīgās mākslas darbus Latvijā, kas pievēršas dzemdību tēmai – dziļi transformējošai, ķermeniski un afektīvi, kā arī intelektuāli piesātinātajai radīšanai. Evas instalācija “Deviņas lietas” bija viens no retajiem piemēriem, ko toreiz izdevās atrast. Tā tika radīta izstādei “Laika līniju viesnīca” festivāla *Survival Kit 4* ietvaros 2012. gadā un bija skatāma Siguldas pils un muižas kompleksā. “Deviņas lietas” apvienoja konceptuālas mākslas iezīmes ar dokumentālu pieeju un autobiogrāfijas elementiem. Mākslinieces poētiski lakoniskā izteiksme bija atturīga, bet precīza un godīga. Dzemdību neredzamība Latvijas vizuālajā mākslā ir simptomātiska (iemeslus esmu aprakstījusi grāmatā); zīmīgi, ka kopš 2015. gada Latvijas mākslas aina tika papildināta tikai ar dažiem jauniem darbiem, kas interpretē šo tēliem, vārdiem un enerģijas straumēm apņemto sievietes pieredzi.

Feministiskais aspekts Evas Vēveres darbos parādās viscerāli, proti, kā ikdienas dzīvojamā pieredzē balstīts vērojums un piedzīvojums. Mākslas darbu centrā bieži vien ir kustīgs sievietes tēls, izceļot faktūras un silueta aprīses, kuras tiek pludinātas un aizmīglotas, kā, piemēram, darbā *Grid 9* (2014), *Circa* (2017) un *Reverse* (2017). Sieviete šajos darbos balansē uz aizsniedzamības un anonimitātes robežas, māksliniece paslēpj, maldina un jauc pēdas. Apkārtējā vide un situācija bieži vien pārkāpj stereotipiskās sievišķības attēlojumu, iztaujājot un paplašinot identitātes robežas. Citkārt sievietes tēls parādās pavisam konkrēts, ikdienišķs. Darbā “Ziedi mātei”, kas tapis 2017. gadā, autore ar iejūtīgu uzmanību pēta māšu ikdienu un viņu vajadzības. Izstādē *Glandula Mammae* 2018. gadā Evas instalācija “Kolekcija” pievēršas kalendāru meiteņu fenomenam – viņas intonācija ir gan ironiski uzjautrināta, gan feministiski uzlādēta, kad vīrieša skatienam pakārtotās iekāres laiku viņa samēro ar menstruālā cikla femīni subversīvo temporalitāti. Savukārt fotoinstalācijā *CLOSE-UP*, kas radīta izstādei “Vilna un zīds. Jaunā erotika” (Latvijas Fotogrāfijas muzejā, 2018) kopā ar fotogrāfu Valdi Jansonu, tiek iesavinātas tādas skatiņa šķautnes kā maigums un glāsts.

Pēdējos gados augu motīvi Evas darbos parādās arvien uzstājīgāk. Augu valsts pārmērība, haotiskums un neprognozējamība sadzīvo ar mākslinieces tieksmi pēc līdzsvara, iedzīvinot viņai raksturīgo kontrolēto nekārtību un uzmanību pret detaļām. Pavērsiens uz augiem, kas pēdējās desmitgadēs iezīmē humanitāro un sociālo zinātņu attīstību, pārskata cilvēku nevērību vai instrumentalizēto attieksmi pret augiem – esam pieraduši uzlūkot dabu kā līdzekli mērķa sasniegšanai, piemēram, ekonomiskās izaugsmes resursu, ārstniecības līdzekli, iedvesmas avotu mākslai, atelpas vietu prātam, ideju paudēju mākslas un dzejas valodās. Atkāpjoties no antropocentriskā skatījuma, mūsdienu pētījumi atklāj augu sarežģīto uzbūvi, komunikācijas un sadzīvošanas stratēģijas. To pētīšana ļauj formulēt un piedzīvot jaunus attiecību veidošanas, uzturēšanas un sabiedriskās dzīves organizēšanas modeļus. Vairākas desmitgades izkoptas domāšanas tradīcijas sniedz arī feministiskā ekokritika un ekofeminisms, sieviešu un augu alianse ir dzīvotspējīga arī mākslā. Šie virzieni izmanto iztēli, jaunradi, mākslinieciskus materiālus un paņēmienus, lai parādītu augu domāšanā un būšanā balstītus veidus, kā sadzīvot, sadarboties un vienam par otru rūpēties.

Augu perspektīvā vēlos izcelt Evas un Valda Jansona kopīgi veidoto fotogrāfiju sēriju *Herbal Monster*, kas tapa *Fiskars* rezidences laikā Somijā 2015. gadā. Tās pamatā ir viesmīlības un uzticēšanās žests: rezidences laikā māksliniece aicināja ciema iedzīvotājus nofotografēties ar kādu viņiem mīļu augu. Tādējādi tapa melnbaltu dubultportretu sērija, kurā robeža starp auga un cilvēka ķermeni kļūst nosacīta. Darba interpretācijai var noderēt Aristoteļa dvēseles koncepcijas teorija, kas atspoguļo dzīvo organismu hierarhiju. Primitīvākās būtnes ir augi, tie aug un sairst. Tiem seko dzīvnieki, kuri spēj kustēties un just. Tikai radības kronis – cilvēks – spēj arī domāt. Cilvēka auga dvēseles daļas spēja atbild par vienkāršākajām funkcijām: ēst un vairoties. Augu filozofs Mišels Marders (*Michael Marder*) saglabā Aristoteļa sistēmu, bet sniedz tai citu skaidrojumu: šī auga daļa cilvēkā ir tā, kas ir iemiesota un mirstīga, iesakņota šajā pasaulē, veidojot attiecības un daloties ar citām būtnēm. Emanuels Kočija (*Emanuele Coccia*) augu dzīvi dēvē par intensīvāko un radikālāko dzīvības formu, savukārt filozofe un antropoloģe Nataša Meijersa (*Natasha Myers*) pauž, ka nopietna pievēršanās augiem un sadarbība ar tiem ir klimata krīzes pārvarēšanas un dzīvības uzturēšanas priekšnosacījums.

Nevis “es domāju”, bet “es augu” ir esamības priekšnosacījums, kā arī dzīvīguma apliecinājums, uzskata Katriona Sandilendsa (*Catriona Sandilands*), viena no augdomāšanas pārstāvē. Domāšana un būšana ar augiem ieskicē jaunas ekoloģiskās radniecības, kur cieša un ķermeniska mijiedarbība ar augu pasauli noēno ierasti cilvēcisko apvāršni. Priekšplānā izvirzās monstroza būtne, kurā klasiskā cilvēka atšķirības zīme un iedomātā privilēģija, proti, racionalitāte, vairs nav izšķiroši svarīga. *Herbal Monster* pievēršas cilvēka dvēseles auga daļai, vizualizējot *planthropos* identitāti, kas pārsniedz ierasto skatījumu uz cilvēku kā individuālu, pašpietiekamu un autonomu būtni, atrautu no vides un attiecībām. Fotogrāfiju sērija atklāj hibrīdu līdzāspastāvēšanas un komunikācijas formu, izgaismojot viscerālu, teju mistisku saikni ar augiem. Tās estētiskā kultivēšana spēj radīt ilgtspējīgas rūpju un izturības formas, iztēlojoties, bagātinot un briedinot attiecības ar vairāk-kā-cilvēka pasauli.

Rakstā minētos video *Reverse*, *Grid 9* un *Herbal Monster* var apskatīt <https://vimeo.com/evaverere>

Raksts tapis projekta “RSU iekšējā un RSU ar LSPA ārējā konsolidācija”, Nr.5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/005 ietvaros kā daļa no pēcdoktorantūras granta “Augu aģence un laikmetīgā māksla: ilgtspējīgas attiecības ar vairāk-kā-cilvēka pasauli”, Nr. RSU-PG-2024/1-0003

